

Hemşirelik Öğrencilerinin Vulva Sağlığına İlişkin Bilgilerinin Saptanması*

Assesment of the Knowledge of Vulva Health of the Nursing Students

(Araştırma)

Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi (2006) 14–25

Öğr.Gör.Dr. Başak DEMİRTAŞ
Ankara Üniversitesi Cebeci Sağlık Yüksekokulu

ÖZET

Araştırma, bir üniversitenin hemşirelik yüksekokulu birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin vulva sağlığına ilişkin bilgilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini bir üniversitenin Hemşirelik Yüksekokulunda okuyan birinci ve dördüncü sınıfta bulunan 165 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma 146 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Verilerin toplanmasında anket formu kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel değerlendirmesinde yüzdelik hesapları ve kıkare kullanılmıştır. Dördüncü sınıf öğrencilerinin birinci sınıf öğrencilerine göre vulva sağlığına ilişkin bilgilerinin daha fazla olduğu saptanmıştır. Normal vajinal akıntının özelliklerini doğru bilen öğrencilerin oranı birinci sınıfta %24.6 iken, dördüncü sınıfta bu oran %100.0'dür. Anormal vajinal akıntının özelliklerini doğru bilen öğrencilerin oranı birinci sınıfta %28.1'dir. Dördüncü sınıf öğrencilerinin önemli bir kısmının iç çamaşır değiştirme sıklığı (%65.2), iç çamaşırı temizleme şekli (%57.3) ve menstruasyon döneminde hijyenik bağın değiştirilme sıklığına (%87.6) ilişkin bilgilerinin beklenenden daha düşük olduğu da bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Hemşirelik öğrencileri, vulva sağlığı, perine hijyeni, genito-üriner enfeksiyonlar*

*Bu çalışma 22 Nisan 2005 tarihinde 4.Uluslararası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

ABSTRACT

This research was conducted to assess the knowledge of vulva health of the first and fourth year students at the nursing school of a university. This is a descriptive study. The population of the study consisted of 165 first and fourth year nursing students in a university. The study was conducted on 146 students. The data were collected by using a questionnaire. Percentage calculations and chi-square tests were used in the statistical analysis of the data. In this study, it was found out that the fourth year students had much more knowledge of vulva health than the first year students. The percentage of the students who knew the characteristics of normal vaginal discharge was 24.6% in the first year students whereas it was 100.0% in the fourth year students. The percentage of those who knew the characteristics of abnormal vaginal discharge was 28.1% in the first year students. A good number of fourth year students had less knowledge about the subjects of vulva health such as frequency of changing underclothes (65.2%), method of washing underclothes (57.3%) and frequency of changing hygienic female pad (87.6%) than expected.

Key Words: Nursing students, vulva health, perineal hygiene, female genito-urinary infections

Giriş

Vulva sağlığı, çeşitli hijyenik uygulamalarla kadın ürogenital organlarının bütünlüğünün korunması, sürdürülmesi, geliştirilmesi ve vulvanın fiziksel olarak sağlıklı olmasıdır (1,2). Mesane/barsak boşaltımı sonrası hijyenik uygulamalar, iç çamaşırını hijyeni, el hijyeni ve menstruasyon hijyeni vulva sağlığının korunması ve sürdürülmesinde büyük önem taşımaktadır.

Vulva, dış ortamla teması olmayan kapalı bir alan olduğundan vücudun en sıcak, en nemli ortamlarından biridir; ayrıca çeşitli vücut atıkları (ter, idrar v.b), deri katları ve kıvrımları arasında birikir. Böylece vulva bölgesi mikroorganizmaların yerleşip çoğalması için oldukça elverişli bir ortam oluşturur. Üretra, anüs ve vajinanın anatomik yakınlığı ve yanlış hijyen alışkanlıkları nedeniyle mikroorganizmalar anüsten vajina ve/veya üretraya kolaylıkla taşınarak ürogenital enfeksiyonlara neden olabilmektedir (3,4,5,6). Bu özelliklerinden dolayı vulvanın temizliği ve bakımı büyük önem taşımaktadır. Vulva sağlığını korumaya yönelik uygulamaların yapılmadığı, yanlış yada yetersiz yapıldığı durumlarda genital enfeksiyonlar kadın sağlığını bozan etkenlerin başında gelmektedir. Bu nedenle, mesane/barsak boşaltımı sonrasında önce ön (vulva), sonra arka (anüs) bölgenin temizliğinin yapılması vulva sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır. Özen (7) çalışmasında, kadınların üreme sisteminin normal işlevlerine ve normalden sapma durumlarına ilişkin bilgilerini incelemiştir. Bu çalışmada, kadınların %57'si vulvanın arkadan öne doğru temizlenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Ayrıca menstruasyon sırasında hijyeninin sağlanması, hem vulva sağlığını korumak hem de üreme sistemi enfeksiyonlarından korunarak yaşam kalitesini artırmak açısından çok önemlidir. Emme gücü fazla olan, vücuda temas etmeyen yüzeyi geçiren

olmayan bir koruyucu ile kaplı olan, tek kullanımlık hijyenik bağlar tercih edilmeli, kanamanın şiddetine göre 3-4 saatte bir (günde 6-8 kez) değiştirilmelidir (8). Anormal vajinal akıntısı olan kadınların menstruasyon döneminde hijyenik alışkanlıklarının değerlendirildiği bir çalışmada kadınların %71.2'sinin tek kullanımlık ped kullandığı, ancak kullanılan materyali değiştirme sıklığının oldukça düşük olduğu saptanmıştır (3). Hijyenik pedler kullanılırken vulvaya temas eden yüzeyine el değdirilmemeli, önden arkaya doğru alınarak değiştirilmelidir. Hijyenik bağın değişiminden önce ve sonra; tuvaletten önce ve sonra eller mutlaka sabunla yıkanmalıdır. Menstruasyon döneminde ayrıca ter ve yağ bezlerinin aktivasyonu artmaktadır. Bu nedenle hergün ılık suyla, ayakta duş şeklinde banyo yapmak, olası kötü kokuların giderilmesi, pelvik rahatsızlıkların hafifletilmesi ve kadının kendini iyi hissetmesi açısından oldukça yararlıdır.

Vajinal akıntının renk, koku ve miktarındaki değişiklikler üreme sistemi enfeksiyonlarının en önemli belirtilerindedir. Normal vajinal akıntı kokusuz, az miktarda, sulu berrak ve beyaz renkli olarak görülmektedir. Normalde vulva derisi ve vajinal akıntı, enfeksiyonlara karşı direnç gösterirler. Ancak bu direnç vajinal akıntının arttığı yada hijyenin kötü olduğu durumlarda zayıflar. Bara ve arkadaşları (9), üreme siklusunun farklı dönemlerinde vajinanın florasını inceledikleri çalışmalarında, enfeksiyon gelişiminin genellikle ovulasyon döneminde olduğunu saptamışlardır. Ovulasyon döneminde vajinal akıntı fizyolojik olarak artmaktadır ve bu dönemde vulvanın nemli olması üriner sistem ve üreme sistemi enfeksiyonları için risk oluşturmaktadır. Akıntının miktarının çok artması, renginde, kokusunda ve içeriğinde meydana gelen değişiklikler mutlaka bir hastalık belirtisi olarak değerlendirilmelidir. Anormal vajinal akıntı, fazla miktarda ve devamlı olur. Kötü bir kokusu olabilir, vajen ve vulvada kaşıntıya neden olur. Bu akıntıyı oluşturan nedene göre, akıntının rengi, beyaz-sarı, koyu sarı, yeşil-kahverengi yada kanla karışık olabilir. Anormal vajinal akıntının özelliklerini bilmek, enfeksiyon oluşmuşsa erken dönemde saptanıp tedavi edilmesi açısından son derece önemlidir (2).

Vulva sağlığı açısından ayrıca iç çamaşırı hijyeni de önemli bir yere sahiptir. İç çamaşırı su ve sabunla yıkandıktan sonra bol su ile durulanmalı veya otomatik çamaşır makinesinde yıkanmalıdır. Ayrıca iç çamaşırının her gün yada gün aşırı değiştirilmesi vulva sağlığını korumaya yönelik önemli bir sağlık davranışıdır (10). Özkan ve Demir (11) çalışmalarında, iki gün yada daha fazla sıklıkta iç çamaşırı değiştiren kadınların (%52.6), her gün değiştirenlere göre (%24) daha fazla vajinitise yakalandığını saptamışlardır.

Hemşirelerin, vulva sağlığı ve menstruasyon hijyeni konusunda eğitim ve danışmanlık hizmeti vermeleri üreme sağlığındaki en önemli görevlerinden biridir. Kadın sağlığını bozan, dolayısıyla toplum sağlığını da büyük ölçüde etkileyen, üreme sistemi enfeksiyonlarından korunmada sağlık eğitiminin verilmesi hemşirelerin görev alanı içine girmektedir. Her türlü genital enfeksiyonun önlenmesi kadın sağlığının yükseltilmesinde büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle hemşireler kadını jinekolojik enfeksiyonlar yönünden değerlendirmeli ve yanlış inanç ve tutumlarını değiştirmelidirler. Vulva hijyeninin öğrenilmesi, üreme sağlığının korunması için alınacak önlemler arasında birinci sırada gelmektedir. İleride sağlıklı ve hasta bireylere sağlığını korunması ve geliştirilmesine yönelik eğitim ve danışmanlık hizmeti vermek üzere yetiştirilen hemşire öğrencilerin, dört yıl süren eğitimlerinde yukarıda sözü edilen bilgileri kazanmış olmaları beklenmektedir. Bu konuda bilgi sahibi olan hemşireler, hem kendileri açısından sağlıklı ve nitelikli bir yaşam için ivme kazanmış olacaklar, hem de çevrelerine bu konuda danışmanlık yapabilecek kaynak kişi olma özelliğini kazanacaklardır (8).

Araştırmanın Amacı

Araştırma, bir üniversitenin hemşirelik yüksekokulu birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin vulva sağlığına ilişkin bilgilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Materyal ve Yöntem

Araştırmanın Türü

Tanımlayıcı türde bir araştırmadır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Çalışmanın yapıldığı hemşirelik yüksekokulunda öğrenciler, birinci sınıftan başlayarak sırası ile Hemşirelik Esasları, İç Hastalıkları Hemşireliği, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği, Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Halk Sağlığı Hemşireliği ve Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalları tarafından verilen meslek derslerini almaktadırlar. Meslek derslerinde vücut hijyeni ile ilgili temel kavramlar işlenmekte, üçüncü sınıfta verilen Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği dersinde ise vulva sağlığı üzerinde özellikle durulmakta ve öğrencilerden konuya ilişkin varolan yanlış bilgi ve uygulamalarını değiştirmeleri ve edindikleri bilgileri davranışlarına yansıtılmaları beklenmektedir. Bu derste iç ve dış üreme organları, fonksiyonları, özellikle vulvanın anatomi ve fonksiyonları, vulvada gözlenen anormal bulgular, vulva hijyeni, vulva muayenesi, menstruasyonun fizyolojisi, menstruasyon hijyeni, jinekolojik enfeksiyonlar ve kanserler üzerinde durulmaktadır. Bunun yanında öğrenciler klinik uygulamalarda kadınlara perine hijyeni ve menstruasyon hijyeni konularında eğitim vermektedirler.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bir üniversitenin Hemşirelik Yüksekokulu birinci sınıfında bulunan 61, dördüncü sınıfında bulunan 104 öğrenci olmak üzere toplam 165 öğrenci araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Evren üzerinden çalışılmıştır. Birinci sınıfta dört, dördüncü sınıfta altı öğrenci Sağlık Meslek Lisesi çıkışlı olup, bu konuda ön bilgiye sahip olabilecekleri düşünülerek araştırma kapsamına alınmamıştır. Dokuz dördüncü sınıf öğrencisine de ulaşamadığı için araştırma 57 birinci sınıf, 89 dördüncü sınıf öğrencisi olmak üzere toplam 146 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Çalışmaya katılmayı reddeden öğrenci bulunmamaktadır. Evrenin %88.48'ine ulaşılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak soru kağıdı kullanılmıştır. Soru kağıdı araştırmacının kendisi tarafından, konuya ilişkin çeşitli mesleki kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır ve 26 sorudan oluşmaktadır. İlk 5 soru öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine ilişkindir. 15 açık uçlu, 6 çoktan seçmeli olmak üzere 21 soru da öğrencilerin vulva sağlığına ilişkin bilgilerini belirlemeye yöneliktir. Vulva sağlığına ilişkin sorular iç çamaşırı hijyeni, menstruasyon hijyeni, normal ve anormal vajinal akıntının özellikleri konularını kapsamaktadır.

Ön uygulama, kurumdan yazılı, öğrencilerden sözel izin alınarak başka bir üniversitenin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Hemşirelik Programı birinci sınıfında bulunan öğrenciler üzerinde yapılmış ve ön uygulama sonunda gerekli düzeltmeler yapılarak soru kağıdına son şekli verilmiştir.

Veri Toplama Aracının Uygulanması

Soru kağıdı, birinci sınıf öğrencilerine henüz herhangi bir meslek dersi almaya başlamadıkları güz döneminde 11.11 1998 tarihinde, dördüncü sınıflara 24.05.1999 tarihinde tek oturumda uygulanmıştır. Tüm öğrenciler araştırmanın amacı konusunda bilgilendirilmiş, uygulama için kurumdan yazılı, öğrencilerden sözel izin alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Öğrencilerin açık uçlu ve çoktan seçmeli sorulara verdikleri yanıtlar “doğru”-“yanlış” şeklinde değerlendirilmiştir. Açık uçlu ve çoktan seçmeli soruların doğru yanıtları bulgular bölümünde belirtilmiştir. Ayrıca öğrencilerin vulva sağlığına ilişkin konuları bilme durumları ile tanıtıcı özellikleri karşılaştırılmıştır. Yine öğrencilerin bu konuda hemşirelik yüksekokulunda edindiği bilgiler ile daha önce edindiği bilgileri karşılaştırılmıştır.

Tabloların istatistiksel analizi, Ki-Kare testi ile yapılmış, gözlerden en az birinde 25’in altında değer bulunan tablolarda Yates Düzeltmeli Ki-Kare (Continuity Correction) değeri kullanılmıştır.

Bulgular

Tablo 1. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Tanıtıcı Özellikleri

Tanıtıcı Özellikler	I. Sınıf		IV. Sınıf		Toplam	
Yaş	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
17-19	28	49.1	0	0.0	28	19.2
20-23	29	50.9	89	100.0	118	80.8
TOPLAM	57	100.0	89	100.0	146	100.0
Oniki Yaşına Kadar Yaşadığı Yer						
İl	34	59.7	56	62.9	90	61.7
İlçe	15	26.3	23	25.9	38	26.0
Bucak-köy	8	14.0	10	11.2	18	12.3
TOPLAM	57	100.0	89	100.0	146	100.0
Annenin Eğitim Durumu						
Okuma yazma bilmiyor	6	10.5	8	9	14	9.6
İlkokul mezunu	34	59.7	64	71.9	98	67.1
Ortaokul mezunu	5	8.8	9	10.1	14	9.6
Lise mezunu	8	14.0	5	5.6	13	8.9
Üniversite +	4	7.0	3	3.4	7	4.8
TOPLAM	57	100.0	89	100.0	146	100.0
Annenin Mesleği						
Ev kadını	43	75.4	75	84.3	118	80.8
Memur	6	10.5	11	12.3	17	11.7
Diğer*	8	14.0	3	3.4	11	7.5
TOPLAM	57	100.0	89	100.0	146	100.0

*Diğer "çiftçi, işçi"
Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi (2006) 14-25

Tablo 1’de öğrencilerin tanıtıcı özellikleri yer almaktadır. Birinci sınıfta bulunan öğrencilerin %49.1’inin 17-19 yaş grubunda, dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin tümünün (%100.0) 20-23 yaş grubunda olduğu görülmektedir. Birinci ve dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin büyük bir kısmı (%59.7, %62.9), oniki yaşına kadar ilde yaşadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin %67.1’inin annesi ilköğretim mezunu ve büyük çoğunluğu (%80.8) ev hanımıdır.

Çalışmada, öğrencilerin tanıtıcı özellikleri ile vulva sağlığına ilişkin bilgileri karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin 12 yaşına kadar yaşadıkları yer, annelerinin eğitim durumu ve annelerinin mesleği gibi tanıtıcı özelliklerinin vulva sağlığına ilişkin bilgilerini etkilemediği saptanmıştır.

Tablo 2. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Miksiyon/Defekasyon Sonrası Hijyenik Uygulamaları Bilme Durumları

Miksiyon/Defekasyon Sonrası Hijyenik Uygulamaları Bilme durumları	SINIFLAR				Toplam Sayı	%
	I.sınıf IV. sınıf					
	Sayı	%	Sayı	%		
Doğru	41	71.9	89	100.0	130	89
Yanlış	16	28.1	0	0.0	16	11
Toplam	57	100.0	89	100.0	146	100.0

Tablo 2’de öğrencilerin sınıflarına göre miksiyon/defekasyon sonrası hijyenik uygulamaları bilme durumları yer almaktadır. “Mesane ve/veya bağırsak boşaltımından sonra doğru temizlenme yöntemi nasıl olmalıdır” sorusunun doğru yanıtı, “Önce vulvanın, sonra anal bölgenin temizliği” dir. Bu soruya birinci sınıf öğrencilerinin %71.9’u, dördüncü sınıf öğrencilerinin tamamı doğru yanıt vermiştir. Yapılan istatistiksel çalışmada iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($X^2 = 25.254$, $p < 0.001$).

Tablo 3. Öğrencilerin Sınıflarına Göre İç Çamaşırını Hijyenini Bilme Durumları

İç Çamaşırını Değişirme Sıklığını Bilme Durumları	SINIFLAR			
	I. Sınıf		IV. Sınıf	
	Sayı	%	Sayı	%
Doğru	17	29.8	58	65.2
Yanlış	40	70.2	31	34.8
TOPLAM	57	100.0	89	100.0
Kullanılan İç Çamaşırının Yıkama Şekli Bilme Durumları				
Doğru	13	22.8	51	57.3
Yanlış	44	77.2	38	42.7
TOPLAM	57	100.0	89	100.0

Tablo 3’de öğrencilerin sınıflarına göre iç çamaşır hijyenini bilme durumları yer almaktadır. “İç çamaşır ne kadar sıklıkla değiştirilmelidir?” sorusunun doğru yanıtı “her gün yada gün aşırı değiştirme” dir. Bu soruya doğru yanıt veren öğrencilerin yüzdesi birinci sınıfta %29.8, dördüncü sınıfta %65.2’dir. Yapılan istatistiksel çalışmada birinci ve dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin iç çamaşırını değiştirme sıklığını bilme durumları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($X^2 = 15.989$, $p < 0.001$).

“Kullanılan iç çamaşırın yıkama şekli nasıl olmalıdır” sorusunun doğru yanıtı “su ve sabunla yıkandıktan sonra bol su ile durulanması veya otomatik çamaşır makinesinde yıkanması” dır. Bu soruya doğru yanıt verenlerin oranı dördüncü sınıfta %57.3’tür. Birinci sınıfta bulunan öğrencilerin yarıdan fazlasının (%77.2) bu soruya yanlış yanıt verdiği görülmektedir. Yapılan istatistiksel çalışmada birinci ve dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin iç çamaşırını yıkama şeklini bilme durumları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($X^2 = 15.423$, $p < 0.001$).

Tablo 4. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Normal-Anormal Vajinal Akıntının Özelliklerini Bilme Durumları

Normal Vajinal Akıntının Özelliklerini Bilme Durumu Renk, koku, miktar	SINIFLAR			
	I. Sınıf		IV. Sınıf	
	Sayı	%	Sayı	%
Doğru	14	24.6	89	100.0
Yanlış	43	75.4	0	0.0
TOPLAM	57	100.0	89	100.0
Anormal Vajinal Akıntının Özelliklerini Bilme Durumu Renk koku, miktar				
Doğru	16	28.1	89	100.0
Yanlış	41	71.9	0	0.0
TOPLAM	57	100.0	89	100.0

Tablo 4’te öğrencilerin sınıflarına göre normal-anormal vajinal akıntının özelliklerini bilme durumları yer almaktadır. “Normal vajinal akıntının özelliği nasıldır” sorusunun doğru yanıtı “renksiz, kokusuz, ped kullanmayı gerektirmeyecek miktarda olması” dır. Bu soruya birinci sınıfta bulunan öğrencilerin %75.4’ü yanlış yanıt verirken, dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin tamamı doğru yanıt vermiştir. “Anormal vajinal akıntının özelliği nasıldır” sorusunun doğru yanıtı “sarı, koyu sarı, yeşil, kahverengi yada kanla karışık, kokulu; devamlı ve ped kullanmayı gerektiren miktarda olması” dır. Bu soruya birinci sınıfta bulunan öğrencilerin %71.9’u yanlış yanıt verirken, dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin tamamı doğru yanıt vermiştir. Yapılan istatistiksel çalışmada birinci ve dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin normal ($X^2 = 91.574$, $p < 0.001$) ve anormal vajinal akıntının özelliklerini ($X^2 = 85.489$, $p < 0.001$) bilme durumları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur.

Tablo 5. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Menstruasyon Hijyenine İlişkin Uygulamaları Bilme Durumları

Hijyenik Bağın Özelliğini Bilme Durumu	SINIFLAR				Toplam Sayı %	
	I. sınıf		IV. sınıf			
	Sayı	%	sayı	%	Sayı	%
Doğru	21	36.8	80	89.9	101	69.2
Yanlış	36	63.2	9	10.1	45	30.8
Toplam	57	100.0	89	100.0	146	100.0
Hijyenik Bağın Değiştirme Sıklığını Bilme Durumu						
Doğru	29	50.9	78	87.6	107	73.3
Yanlış	28	49.1	11	12.4	39	26.7
Toplam	57	100.0	89	100.0	146	100.0
Banyo Yapma Şeklini Bilme Durumu						
Doğru	41	71.9	84	94.4	125	85.6
Yanlış	16	28.1	5	5.6	21	14.4
Toplam	57	100.0	89	100.0	146	100.0

Tablo 5’de öğrencilerin sınıflarına göre menstruasyon hijyenine ilişkin uygulamaları bilme durumları yer almaktadır. “Vulva sağlığı açısından menstruasyon döneminde kullanılan hijyenik bağlardan hangisi sağlıklıdır” sorusunun doğru yanıtı, “hazır ped” dir. Bu soruya birinci sınıf öğrencilerinin %63.2’si yanlış yanıt verirken, dördüncü sınıf öğrencilerinin %89.9’u doğru yanıt vermiştir. Yapılan istatistiksel çalışmada birinci ve dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin menstruasyon günlerinde kullanılması gereken materyali bilme durumları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($X^2 = 43.400$, $p < 0.001$).

“Menstruasyon döneminde kullanılan hijyenik bağlar günde ne sıklıkta değiştirilir” sorusunun doğru yanıtı “günde 6-8 kez değiştirilmesi” dir. Bu soruya birinci sınıf öğrencilerinin yarıya yakını (%49.1) yanlış yanıt verirken, dördüncü sınıf öğrencilerinin %87.6’sı doğru yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel çalışmada birinci ve dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin kullanılan materyali değiştirme sıklığını bilme durumları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($X^2 = 22.147$, $p < 0.001$).

“Menstruasyon süresince banyo yapma şekli nasıl olmalıdır” sorusunun doğru yanıtı “Ayakta duş şeklinde” dir. Bu soruya birinci sınıfta bulunan öğrencilerin %71.9’u, dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin %94.4’ü doğru yanıt vermiştir. Yapılan istatistiksel çalışmada birinci ve dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin menstruasyon günlerinde banyo yapma şeklini bilme durumları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($X^2 = 12.459$, $p < 0.001$).

Tartışma

Vulvanın doğru yöntemle temizlenmesi, ürogenital enfeksiyonların önlenmesi ve vulva sağlığının korunması açısından oldukça önemlidir. “Mesane ve/veya bağırsak boşaltımından sonra doğru temizlenme yöntemi nasıl olmalıdır” sorusuna dördüncü sınıf öğrencilerinin tamamı doğru yanıt vermiştir (Bkz.Tablo 2). Ulaş'ın (12), lise öğrencilerinin vücut hijyenine ilişkin alışkanlıklarını incelediği çalışmasında, öğrencilerin yarısından fazlasının (%56.0) mesane/barsak boşaltımı sonrasında vulvayı yanlış temizlediğine işaret edilmiştir. Özhan (4), üniversite öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada ise öğrencilerin %51.1'inin mesane/barsak boşaltımı sonrasında perianal bölgeyi yanlış temizlediğini saptamıştır. Belirtilen her iki araştırma sonucuna kıyasla bu çalışmada konuyu yanlış bilen birinci sınıf öğrencilerinin yüzdesi daha düşük (%28.1) olmakla birlikte, yine de bu oranın azımsanmayacak düzeyde olduğu dikkat çekmektedir. Her türlü genital enfeksiyonların önlenmesinin, kadın sağlığının yükseltilmesinde büyük önemi vardır. Vulvanın doğru temizleme yöntemini bilmek ve uygulamak, vajina ve idrar yolu enfeksiyonlarının önlenmesi bakımından çok önemlidir. İdrar yolu enfeksiyonu tanısı konmuş kadın hastalarla yapılan bir çalışmada kadınların %64'ünün vulva temizliğini yanlış yaptıkları belirlenmiştir (13). Dybas ve arkadaşları (14), vajinitisin en yaygın nedeninin Escherichia coli (E.coli) nedeniyle oluşan bakteriyel enfeksiyonlar olduğunu saptamışlardır. Genital bölge hijyenine uyma, olası genital enfeksiyonların ve dolayısıyla serviks kanserinin önlenmesi açısından da önemlidir.

İç çamaşırı hijyeni, vulva sağlığını korumaya yönelik önemli konulardan biridir ve iç çamaşırının sık değiştirilmemesi yada yıkama yönteminin yanlış olması, idrar yolu enfeksiyonlarına olan yatkınlığı artırmaktadır. İç çamaşırı “ne kadar sıklıkla değiştirilmelidir?” sorusuna doğru yanıt veren öğrencilerin yüzdesi dördüncü sınıfta %65.2'dir. Bu soruya birinci sınıfta bulunan öğrencilerin %70.2'sinin yanlış yanıt verdiği görülmektedir (Bkz. Tablo 3). Ulaş (12), lise öğrencilerinin vücut hijyenine ilişkin alışkanlıklarını incelediği araştırmasında, öğrencilerin yarısına yakınının (%47.3) iç çamaşırını haftada 1 kez yada sadece banyo yaptığı zaman değiştirdiğini, çok az kısmının (%6.9) hergün değiştirdiğini saptamıştır. Özhan (4) 'ın üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada, öğrencilerin %13.7'sinin çamaşırını hergün, %31.3'ünün ise haftada bir kez değiştirdikleri saptanmıştır. Belirtilen her iki araştırma sonucuyla karşılaştırıldığında, bu çalışmadaki öğrencilerin de iç çamaşırı değiştirme sıklığına yanlış yanıt verme oranının oldukça yüksek olduğu söylenebilir ve yanlış yanıt verme yüzdesi bizim çalışmamızda dördüncü sınıfların yanlış yanıt verme yüzdesi ile benzerlik göstermektedir (%34.8).

“Kullanılan iç çamaşırının yıkama şekli nasıl olmalıdır” sorusuna doğru yanıt verenlerin oranı dördüncü sınıfta %57.3'tür. Birinci sınıfta bulunan öğrencilerin yarısından fazlasının (%77.2) bu soruya yanlış yanıt verdiği görülmektedir (Bkz.Tablo 3). Eşer ve Khorşid'in (13) İdrar yolu enfeksiyonu tanısı konmuş kadınların hijyenik alışkanlıklarını inceledikleri bir çalışmada, idrar yolu enfeksiyonu olan kadınların %43.57'sinin, idrar yolu enfeksiyonu olmayan kadınların %59.28'inin iç çamaşırı yıkama biçimi olarak yıkama ve kaynatma yöntemi kullandıkları saptanmıştır. İdrar yolu ve genital yol enfeksiyonlarının önlenmesinde iç çamaşırı hijyeni çok önemlidir. Bu açıdan bakıldığında birinci sınıfta (%77.2) ve dördüncü sınıfta (%42.7) öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun yanlış yanıt vermesi ele alınması gereken önemli bir bulgudur.

Birinci sınıfta bulunan öğrencilerin yaklaşık 3/4'ünün, normal ve anormal vajinal akıntıya ait özellikleri yanlış yanıtladıkları, dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin ise tamamının doğru yanıtladıkları saptanmıştır (Bkz.Tablo 4). Dördüncü sınıfta bulunan öğrenciler üçüncü sınıfta Doğum-Kadın Sağlığı Hemşireliği dersini almıştır ve bu dersin müfredatında genital enfeksiyonlar konusu anlatılırken vajinal akıntı, normal ve anormal vajinal akıntı üzerinde özellikle durulmaktadır. Bu nedenle dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin tamamının normal vajinal akıntının renk, koku ve miktarını tam olarak bilmeleri beklenmektedir. Birinci sınıf öğrencilerinde hem normal (%75.4), hem de anormal vajinal akıntı (%71.9) özelliklerine yanlış yanıt verme yüzdesinin yüksek ve birbirine yakın olması dikkat çekici bir bulgudur (Bkz.Tablo 4). Üreme sistemi enfeksiyonunun klinik tanısı pek çok belirti ve bulguyu içermekle birlikte anormal vajinal akıntı, en önemli belirtilerindendir (15).

Dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin tamamına yakını, birinci sınıfta bulunan öğrencilerin ise yarıya yakını menstruasyon döneminde "hazır ped" kullanımının vulva sağlığı açısından sağlıklı olduğunu belirtirmişlerdir (Bkz.Tablo 5). Lise öğrencilerinin vücut hijyenine ilişkin alışkanlıklarının incelendiği bir çalışmada kız öğrencilerin çoğunluğunun (%91.4) menstruasyon döneminde hazır ped kullandığı saptanmıştır (12). Bu çalışmada ise özellikle birinci sınıf öğrencilerinin doğru yanıt verme yüzdesinin (%36.8) oldukça düşük olduğu dikkat çekmektedir (Bkz.Tablo 5). Menstruasyon döneminde hazır ped kullanımı, genital yol enfeksiyonu gelişme olasılığını azaltmaktadır. Özkan ve Demir (11) çalışmalarında, menstruasyon döneminde hazır ped kullanan kadınlarda vajinitis görülme oranının düşük (%32) olduğunu saptamışlardır.

Birinci sınıf öğrencilerin yarıya yakınının (%49.1) hijyenik bağın değiştirilme sıklığı konusunda yanlış bilgiye sahip olmaları menstruasyon hijyenine ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşündürmektedir (Bkz.Tablo 5). Menstruasyon döneminde hijyenik bağın yeterli sıklıkta değiştirilmemesi, mikroorganizmalar için üreme ortamı sağlayarak vulvovajinal kandidiasis riskini artırmaktadır. Geiger-AM ve arkadaşları (1), vulvovajinal kandidiasis için risk faktörlerini inceledikleri çalışmalarında, vulvovajinal kandidiasisin menstrual hijyen alışkanlıkları ile ilişkili olduğunu saptamışlardır. Czerwinski'nin (10) yaptığı bir çalışmada da menstruasyon sırasında ped değiştirme sıklığı, %57 oranında 6 saaatte bir olarak bildirilmiştir. Rahman ve arkadaşları (16), menstruasyon hijyeni uygulamalarının üreme sağlığını etkileyen faktörlerden biri olduğunu belirtmişlerdir.

Menstruasyon süresince banyo yapma şeklinin nasıl olduğu konusundaki soruya birinci sınıfta bulunan öğrencilerin yaklaşık 3/4'ü, dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin tamamına yakını doğru yanıt vermiştir (Bkz.Tablo 5). Bekar ve arkadaşları (6) tarafından yapılan bir çalışmada, kadınların %63.6'sının menstruasyon döneminde duş şeklinde banyo yaptıkları belirlenmiştir. Toplumumuzda geleneksel olarak menstruasyon sırasında banyo yapmanın yanlış olduğuna dair doğru olmayan düşünceler vardır. Yapılan bir çalışmada ortaokul kız öğrencilerinin yaklaşık yarısının, menstruasyon sırasında banyo yapılmaması gerektiğini düşündükleri saptanmıştır (17).

Sonuçlar

Tüm bu bulgulardan yola çıkılarak dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin menstruasyon hijyenine ilişkin bilgilerinin birinci sınıfta bulunan öğrencilere göre daha fazla olduğu saptanmıştır. Meslek derslerinde ele alınan menstruasyon hijyeni konusundaki eğitimin, böyle bir sonucun ortaya çıkmasında etkili olabileceği düşünülmektedir. Birinci sınıfta Hemşirelik Esasları dersinde bireysel hijyen konusu anlatılırken perine hijyeni ve menstruasyon hijyeni üzerinde durulmaktadır. Ayrıca el hijyeninin önemi de vurgulanmaktadır. Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği dersinde öğrencilere bireysel hijyen ve perine hijyeni anlatılırken menstruasyon hijyenine de değinilmekte; hijyenik bağın özeliği, değiştirilme sıklığı, el ve vücut hijyeni üzerinde önemle durulmakta ve öğrencilerden bu bilgilerini öncelikle kendi yaşamlarında sonra da hasta yada sağlıklı bireylerin eğitiminde kullanmaları beklenmektedir.

Birinci sınıf öğrencileri arasında vulva sağlığının korunmasına yönelik soruları doğru bilenlerin oranının oldukça düşük olduğu bulunmuştur ve bu sonuçlara göre, bilgi eksikliği saptanan vulvanın temizlenme şekli, iç çamaşırı hijyeni, normal-anormal vajinal akıntının özellikleri ve menstruasyon hijyeni gibi konuların birinci sınıftan itibaren daha fazla vurgulanması önerilebilir.

Dördüncü sınıf öğrencilerinde ise; iç çamaşırı değiştirme sıklığı (%65.2), iç çamaşırının temizliği (%57.3), hijyenik bağların değiştirilme sıklığı (%87.6) gibi konularda bilgilerinin beklenenden daha az olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlara göre bilgi eksikliği saptanan bu konularda Doğum-Kadın Sağlığı Hemşireliği dersinde tüm öğrencilerin konuya ilişkin bilgi kazanmalarını sağlayacak şekilde teorik ve pratik içeriğin düzenlenmesi ve vulva sağlığının korunması konusunda öğrencilerin danışman hocaları rehberliğinde hazırlayıp sundukları seminerler düzenlenmesi önerilebilir. Ayrıca, ders müfredatında yer alan “Üreme Sisteminin Anatomisi ve Fizyolojisi” ünitesinin bitiminde ayrı bir başlık altında “Vulva Sağlığı” konusunun eklenmesi önerilebilir. Bunun yanı sıra öğrenciler için klinikte sağlık eğitimlerinde kullanılmak üzere, vulva sağlığını korumaya yönelik eğitim basamaklarını içeren denetleme listelerinin oluşturulması önerilebilir.

Dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin vulva sağlığı konusundaki bilgilerinde artış olmasında, dört yıl süren hemşirelik eğitim deneyimlerinin çok büyük etkisi olduğu bilinmektedir. Vulva sağlığına yönelik bilgilerindeki artışın öncelikle bir kadın olarak kendi vulva sağlığı davranışlarına yansıtacağı göz önüne alınırsa, diğer bölümlerde okuyan gençlerin aynı imkana sahip olamayabileceği, yanlış bilgilerini devam ettirebilecekleri düşünülmektedir. Bu nedenle, benzer bir çalışmanın hemşirelik dışı bölümlerde de yapılması ve bilgi eksikliği saptanan konularda müfredata sağlık eğitimi dersleri konulması önerilebilir.

Kaynaklar

1. Geiger AM, Foxman B. Risk factors for vulvovaginal candidiasis: A case-control study among university students. *Epidemiology*, 1996; 7 (2):182-7.
2. Kara N., Hattat H. Ürogenital Sistem Enfeksiyonları. *Actual Medicine*, 2000; 8 (4).
3. Serbest S. Vajinal Akıntısı Olan Kadınların Hijyenik Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 1997.

4. Özhan N. Hemşirelik Yüksekokulu 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Bireysel Hijyen Alışkanlıkları. Doçentlik Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 1993.
5. Stamm T., Hooton W. Recurrent urinary tract infection. Available at: <http://www.uptodate.com/>. Accessed March 19, 2002.
6. Bekar M, İlgü F. Yurtta Kalan Üniversiteli Kız Öğrencilerin Vajinal Candidadan Korunma Konusundaki Bilgi ve Uygulama Düzeyleri. Kadın Doğum Dergisi, 2003; 1 (4):293-295.
7. Özen G. Kadınların Üreme Sisteminin Normal İşlevlerine ve Normalden Sapma Durumlarına İlişkin Bilgileri. Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1991.
8. Karanisaoglu H. Kadın Sağlığı Yönünden Vajinal Enfeksiyonların Önemi ve Hemşirelik Yaklaşımı. Hemşirelik Bülteni, 1991;5 (22).
9. Bara MR, McGovan MR. A study of the microbial flora of the anterior vagina of normal sows during different stages of the reproductive cycle. Aust Vet J 1990;70:256-259.
10. Czerwinski B.S. Adult feminine hygiene practices. Nursing Research, 1996; 9 (3):123-129.
11. Özkan S, Demir Ü. 15-49 Yaş Doğurganlık Çağı Kadınlarda Vajinitisin Tanılanmasında Hemşirenin Etkinliğinin Belirlenmesi ve Vajinitisin Oluşumuna Neden Olan Faktörlerin İncelenmesi, Sağlık ve Toplum, 2002; 12 (4):54-61.
12. Ulaş G. Kastamonu İli Merkez İlçesindeki Lise Öğrencilerinin Vücut Hijyenine İlişkin Alışkanlıklarının İncelenmesi. Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1998.
13. Eşer İ. ve Khorşid L. İdrar Yolu Enfeksiyonu Tanısı Konmuş Kadınlarda Hijyenik Alışkanlıkların İncelenmesi. III. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu. Sivas: Esnaf Ofset Matbaacılık, 1992.
14. Dybas I., Sidor-Wojtowicz A., Koziol-Montewka, M. Bacterial flora and mycosis of the vagina in women with symptoms of vaginal inflammation. Ginekol Pol., 2005; 76 (5): 385-90.
15. Deligeoroglou E. ve ark. Infections of the lower female genital tract during childhood and adolescence. Clin Exp Obstet Gynecol, 2004; 31 (3): 175-8.
16. Rahman MM, Kabir M, Shahidullah M. Adolescent self reported reproductive morbidity and health care seeking behaviour. J Ayub Med Coll Abbottabad, 2004;16 (2):9-14.
17. Özsüreççigil M. Sivas İli Ortaokul 3. Sınıf Öğrencilerinin Menarşa Karşı Tepkileri Ve Menstruasyon Hijyeni Konusundaki Bilgilerinin Belirlenmesi. C.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bilim Uzmanlığı Tezi, Sivas 1989.